

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Projekt: Erfaringsopsamling, Kivitsisas fjernundervisningsprogram 2021-2022

Afrapportering, resultater og fundne tematikker

Ørngreen, Rikke; Øgaard, Anders; Nielsen, Line Groth; Kriegel, Ivaag; Andersen, Louise Pindstrup

Creative Commons License
CC BY-NC-ND 4.0

Publication date:
2023

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Ørngreen, R., Øgaard, A., Nielsen, L. G., Kriegel, I., & Andersen, L. P. (2023). *Projekt: Erfaringsopsamling, Kivitsisas fjernundervisningsprogram 2021-2022: Afrapportering, resultater og fundne tematikker*. Iisimatusarfik (Grønlands Universitet). <https://kivitsisa.gl/fjernundervisning/>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Projekt: Erfaringsopsamling

Kivitsisas fjernundervisningsprogram 2021-2022

Afrapportering, resultater og fundne tematikker

Udarbejdet af et undersøgelsehold fra Institut for Læring, Grønlands Universitet bestående af

Rikke Ørngreen, Anders Øgaard, Line G. Nielsen, Ivaaq Kriegel og Louise P. Andersen

INDHOLDSFORTEGNELSE

INDLEDNING	2
PROJEKTETS RAMMER OG RESULTATER	3
Formål, metode og indsamlet empiri	3
Undersøgelsholdet	5
Erfaringsopsamlingens resultater og produkter.....	5
ERFARINGSOPSAMLINGENS HOVEDPUNKTER – DE FUNDNE TEMATIKKER	6
Etableringsfase.....	7
Teknologi og internetforbindelse	8
Pædagogiske og didaktiske principper	9
Koordinering af skema og hverdagens aflysninger	10
De lokale lærere.....	10
Professionalisering af elevernes skole.....	11
Forandringer i lærerjobbet.....	12
KONKLUSION	13

INDLEDNING

Denne rapport præsenterer Institut for Lærings erfaringsopsamling på pilotforløbet med fjernundervisning i det pædagogiske udviklingsprojekt Kivitsisa.

I efteråret 2021 var det planlagt at gennemføre ca. 15 fjernundervisningsforløb under Kivitsisa med det mål at: ”Med dette program ønsker vi i Kivitsisa at udvikle fjernundervisningen i folkeskolen. Fjernundervisning giver os mulighed for at finde pædagogiske løsninger på landets udfordrende geografi og infrastruktur, der skaber lange afstande og ulige fordeling af uddannede lærere på skolerne.” (Jf. Kivitsisas projektbeskrivelse af fjernundervisningsprogrammet fra februar 2021, s. 2). I erfaringsopsamlingen, som Institut for Læring har udført, er der indsamlet viden og identificeret, analyseret og formidlet erfaringerne fra et udvalg af disse forløb. Der blev indgået en samarbejdsaftale om et F&U-projekt mellem Institut for Læring, deltagere i fjernundervisningsforløbene (lærerne) samt medarbejdere fra Kivitsisa (vejlederne, læringskonsulenterne og projektlederen). Kivitsisa finansierer erfaringsopsamlingen og den praksisnære formidling, mens Institut for Læring medfinansierer, herunder også forsknings- og forskningsformidlingsdelen.

Anvendelse af fjernundervisning i skolen tegner et billede af en meget mangfoldig praksis, hvor mange forskellige hensyn, målsætninger og løsninger bringes i spil. Der kan ikke beskrives en klar og entydig model for anvendelse af fjernundervisning, hvilket er positivt, i den forstand at fjernundervisning på den måde viser sig at have mange forskellige potentialer for skolen.

Erfaringsopsamlingens analyse har resulteret i udarbejdelse af syv tematikker og tre idealtypiske modeller for fjernundervisning. De syv tematikker er: etableringsfase, teknologi og internetforbindelse, pædagogiske og didaktiske principper, koordinering af skema og hverdagens aflysninger, de lokale lærere, professionalisering af elevernes skole samt forandringer i lærerjobbet. De tre idealtypiske modeller for fjernundervisning er: bygdemodellen, kollegamodellen og faglærermodellen. Gennem disse tematikker og modeller berøres didaktiske og teknologiske forhold samt organisatoriske og samarbejds-mæssige forhold (herunder også ledelses- og administrative faktorer). De fundne tematikker er præsenteret i dette dokument sammen med projektets rammer, herunder kort præsentation af empiri og metode. På den måde minder dokumentet her om en mere klassisk afrapportering, som er relevant for styregruppe, projektmedlemmer og andre ledende aktører i Kivitsisa og for kommunale ledere, skoleledere, læringskonsulenter, der ønsker at arbejde med fjernundervisning. De tre modeller er præsenteret i et andet mere visuelt dokument – i en Sway. Det er gjort i format og sprog, som er mere vejledende, og kan fx bruges til Kivitsisa i næste runde med pilotforsøg. Modellerne er henvendt til skoler og undervisere, som kan implementere en model eller lade sig inspirere af dem.

PROJEKTETS RAMMER OG RESULTATER

Formål, metode og indsamlet empiri

I erfaringsopsamlingsprojektet blev opgavens formål og ønskede fokus aftalt til at være:

Erfaringsopsamlingens formål er at opsamle og identificere et bredt udsnit af erfaringer fra Kivitsisas fjernundervisningsprogram og formidle disse, så det kan bruges som afsæt for fremtidig udvikling og design af teknologi understøttende læring. Omdrejningspunktet for projektet vil være på potentialer og barrierer i forløbene: Hvad ser umiddelbart ud til at fungere (i forløb, hvor iPads er den anvendte teknologi) og af hvilke årsager, ligesom identifikation af forbedringspotentialer er relevant. Det er væsentlig for Kivitsisa-projektet og for fjernundervisningsprogramdelen, at der gives stemme til lærerne og eleverne, så deres oplevelser af de forskellige læringsdesigns kommer i fokus.

Målet er således en erfaringsopsamling, som undersøger og formidler konkrete erfaringer fra projektet, herunder muligheder for og begrænsninger i at udføre fjernundervisning i den grønlandske folkeskole og de lokale kontekster (fx by og bygd), hvor iPads er den bærende teknologi. Lignende erfaringer fra feltet kan inddrages i afrapporteringen og relateres til fjernundervisning i en grønlandsk kontekst, men det er den empiriske erfaringsopsamling, som har hovedfokus. Primært således at andre kan genbruge elementer af samme læringsdesign/læringsprocesser i egen undervisning, sekundært at muliggøre etablering af nye fjernundervisningslæringsdesigns på basis heraf; og tertiært mhp. at identificere tilgange, som kan blive (yderligere) belyst i næste runde af Kivitsisas fjernundervisningsforløb i efteråret 2022.

Kilde: Projektbeskrivelse og samarbejdsaftalen mellem Institut for Læring og Kivitsisa, s. 1

Det blev besluttet at bruge en række forskellige metoder i erfaringsopsamlingen, både for at observere og høre om det erfarede fra forskellige aktører. Det blev aftalt at:

Projektet tænkes gennemført gennem brug af flere metoder til empiriindsamling og analyse, såsom klassiske kvantitative og kvalitative spørgsmål i survey og interviews, og mere samskabelses- og deltagerorienterede metoder, såsom brug af kreative audiovisuelle og video-baserede former. Forløbene vil ikke have samme form og vægt, og der kan forekomme variationer i type af erfaringsopsamlende aktiviteter afhængigt af forløbenes design, art og tilgængelige ressourcer. Der foretages analyse, som vil tage fat i relevante hovedområder, fx udvalgt på basis af tendenser set i spørgeskemaet, eller særlige opmærksomhedsområder fundet via interviews og egenproduktioner.

Kilde: Projektbeskrivelse og samarbejdsaftalen mellem Institut for Læring og Kivitsisa, s. 1

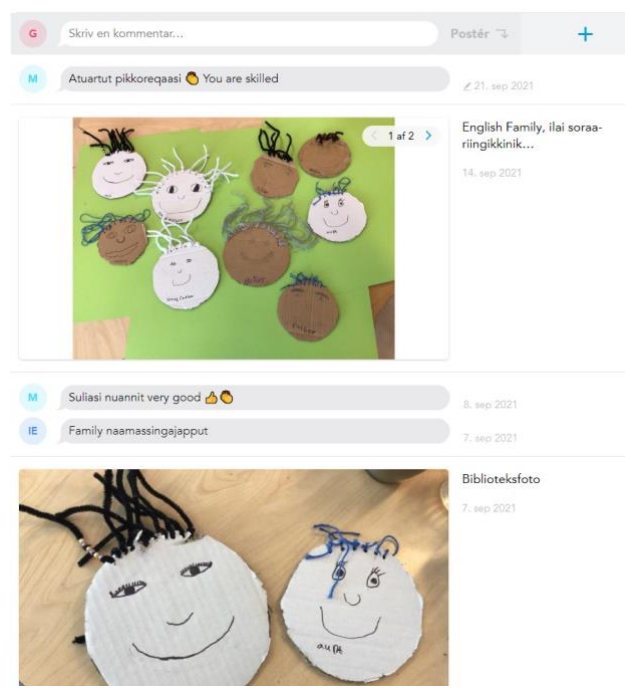
Som det vil fremgå, har der været færre aktive forløb end de ca. 15 forventede (eller rettere flere er kommet lidt senere i gang eller har haft teknologiske nedbrud). Det har betydet færre elevperspektiver og interviews end ønsket. Sidstnævnte skyldes også, at det har været svært at få nødvendige samtykkeerklæringer fra forældre. Det har været vigtigt for holdet bag erfaringsopsamlingen at foretage grundige erfaringsopsamlinger og at udføre et etisk og forsvarligt undersøgelsesarbejde, og derfor har udfordringen med samtykkeerklæringer begrænset omfanget af empirisk materiale en smule. Det er dog lykkedes at

komme godt rundt ift. både kvalitet og kvantitet af metoder og aktiviteter anvendt i undersøgelsen af erfaringerne med fjernundervisningen.

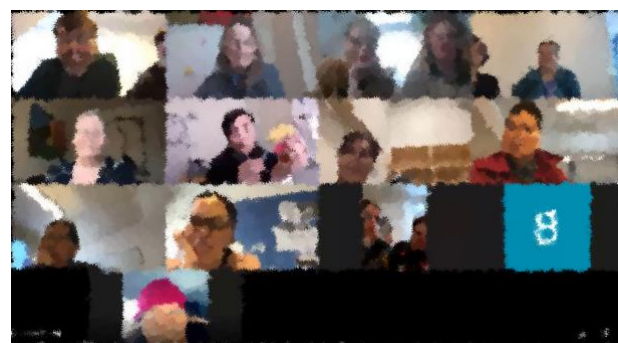
I erfaringsopsamlingen er der anvendt både traditionelle og onlinemetoder. Langt de fleste metoder har dog været online, fx onlinefeltstudier, -spørgeskema og -interviews. Følgende empiri er indsamlet:

- En række samtaler og interviews med fjernundervisningslærere. Flere lærere er interviewet flere gange over en periode for også at kunne følge en proces i fjernundervisningen.
- Et fokusgruppeinterview med læringskonsulenter fra en kommune og deres fjernundervisningslærere
- Et fokusgruppeinterview med fjernundervisningslærere og lokale lærere
- Et halvdagsseminar/workshop med samtlige fjernundervisningslærere
- En spørgeskemaundersøgelse med besvarelser fra samtlige aktive fjernundervisningslærere
- Observation af fjernundervisning – synkront (fx i Zoom eller Teams) og asynkront (fx i Showbie)
- Elevopgaver og besvarelser (blandt andet fra det anvendte LMS Showbie)
- Videoptagelser af elever, der interviewer hinanden og deres lokale lærer om deres fjernundervisningsoplevelser. Tre optagelser er lavet af fjernundervisningslærere. Andre optagelser er lavet under et feltophold (se herunder).
- Et feltstudie i foråret 2022 med ophold hos fjernundervisningslærere på en byskole og ophold hos deres elever i en bygd

Billede fra Showbie – en fjernundervisningslærers og en elevs input til opgaven.

Et skærbillede fra et vellykket onlinehalvdagsseminar med fjernundervisningslærerne. Nogle steder var der 2-3 fjernundervisere, der sad i samme lokale, hvilket gav forskellige dynamikker. Den store tilslutning gjorde, at undersøgelsesholdet og deltagerne fik god indsigt i de forskellige forløb og de erfarede potentialer og udfordringer.

Undersøgelsesholdet

Bemandingsmæssigt har erfaringsopsamlingen været foretaget af projektleder professor Rikke Ørngreen, lektor Anders Øgaard, studieadjunkt Ivaag Kriegel, studieadjunkt Line Groth Nielsen og ph.d.-stipendiat og studieadjunkt Louise Pindstrup Andersen. Arbejdet har været planlagt og er gennemført som en holdindsats, hvor der har været ressourcer og nødvendige kompetencer til stede på rette tidspunkter.

En del materialer og erfaringsopsamlinger har været på dansk og en del på grønlandsk.

Erfaringsopsamlingens resultater og produkter

Det er aftalt, at erfaringsopsamlingsprojektets resultater formidles og afrapporteres i to formater.

1. En rapport:

kortere summarisk afrapportering, som beskriver projektets forløb, metode og resultater.

2. Uddybende materialer:

fx korte videoklip, hvor forfatterne til rapporten præsenterer konklusion og anbefalinger, som kædes sammen med deltagernes egne produktioner og ytringer.

Kilde: Projektbeskrivelse og samarbejdsaftalen mellem Institut for Læring og Kivitsisa, s. 3

Nærværende dokument er udtryk for rapporten (ad 1). Her er der samlet kort op, dels ved at beskrive formalia og metode, dels ved at beskrive de fundne hovedpointer (tematikker), som undersøgelsen har givet anledning til. De uddybende materialer (ad 2) er samlet i dokumentet "Vejledningsmateriale med erfaringer, redskaber og afklarings spørgsmål, som kan give idéer og gode råd til dig, der arbejder med fjernundervisning".

Disse materialer indeholder både videoer og tjeklister, som gør, at det ikke egner sig til et traditionelt dokument. Materialet er dog objektbaseret, og det kan dermed nemt overflyttes til det format og medium, som Kivitsisa ønsker. Det er fx muligt at formidle materialet via en undermenu på egen hjemmeside, som en selvstændig publikation eller fx som en interaktiv pdf. Holdet tager gerne del i en dialog om fordele og ulemper ved de forskellige løsninger.

Jf. samarbejdsaftalen er der sprogligt anvendt konkrete praksisnære vendinger og beskrivelser. Generelle tendenser er formuleret som anbefalinger i relation til det pædagogiske/didaktiske arbejde (lærere), det organisatoriske arbejde (skoledere og kommunal administration) og sat i relation til de teknologiske aspekter i fjernundervisningen. Fokus i erfaringsopsamlingen og formidlingen er på potentialer ved fjernundervisning. Der er søgt en så specifik og eksemplarisk tilgang som muligt. Arbejdet har været en smule hæmmet af, at der jf. tidligere har været fjernundervisningsforløb, som ikke er kommet ordentlig i gang, eller hvor der har manglet samtykkeerklæringer til at fortsætte arbejdet. Der er dog foretaget observation og opsamlet en bred variation af erfaringer, hvorfor undersøgelsesholdet vurderer, at de fundne temaer og modeller for fjernundervisning er tilstrækkeligt underbyggede. Nu hvor dette fundament er skabt, vil det være relevant at tage de udviklede materialer i brug, få dem afprøvet og videreudviklet (dvs. tematikkerne i denne rapport og de vejledende materialer med idéer, råd og overvejelser, man bør gøre sig). Det har ikke været projektets mål at gengive et kvantitativt format af de kvalitative observationer og ytringer, men at demonstrere tendenser. Fx beskrives udfordringer med ringe internetforbindelser, men der er ikke redegjort for antallet

af sådanne fortællinger, men deltagerne har fået mulighed for at reflektere over nedbruddenes karakter og konsekvens, samtidig med at der har været fokus på, hvad der så skal ske af afklaringer fremover ift. at håndtere sådanne situationer.

Denne afrapportering tager således det mere organisatoriske og deskriptive niveau af erfaringerne og bringer det videre til dem, der fremad skal organisere og være tæt på fjernundervisningsforløb i deres implementeringsfase (fx kommunale skoleledere, konsulenter, og projektledere), mens de formulerede guidelines går tættere på skoleledere, fjernundervisere og de lokale læreres hverdag mhp. at skabe rum til god fjernundervisning for eleverne.

Endelig er det vigtigt at gøre opmærksom på, at flere af de erfaringsopsamlende aktiviteter også kan ses som en vigtig del af projektets afkast i form af workshops, seminarer, netværksdannelse og resultater. Fx var seminaret et godt grundlag for dialog mellem de igangværende undervisere, og det blev et tillidskabende udviklingsrum. Et sådant erfarings- og videndelingsnetværk er i øvrigt et format, som kan være anvendelig fremover i fjernundervisningsforløbene, således at faglig viden og hverdagserfaringer bliver vendt sammen i erfa-lignende fora/webinarer. Derudover blev feltstudier og temaer fra erfaringsopsamlingen præsenteret på Institut for Lærings teknologifestival den 1. juni 2022. Kivitsisa-projektet generelt og fjernundervisningsprogrammet specifikt fik opmærksomhed og synlighed i en grønlandsk og nordisk sammenhæng. Endelig ses der frem til en dedikeret formidling af resultaterne på et åbent event i august 2022.

ERFARINGSOPSAMLINGENS HOVEDPUNKTER – DE FUNDNE TEMATIKKER

Etableringsfase

Det har taget lang tid at etablere rutiner med fjernundervisning i elevernes skolehverdag. Mange steder er rutinerne endnu ikke stabile efter et år med fjernundervisning. Flere fjernundervisningslærere havde fortsat i marts 2022 en fornemmelse af lige at være startet og opfattede endnu ikke sig selv som rutinerede fjernundervisere. I nogle tilfælde skyldes det, at fjernundervisningen først er begyndt efter jul. Det er interessant, at alle de fjernundervisningslærere og lokale lærere, som der har været kontakt med, trods den langstrakte etableringsfase har opretholdt tiltroen og optimismen omkring fjernundervisningens potentialer.

Lokalt har flere aktører skullet tage et ansvar for at få fjernundervisningen afviklet. Det er væsentligt at forholde sig til, at skoleledelse på flere skoler ikke har stået i disse situationer før. Det er noget nyt, som væsentlig forandrer den måde, ”der gøres skole på”. Når fjernundervisning ikke har været anvendt før, er der ikke rutiner, traditioner og arbejdsgange, som kan støtte den enkelte fjernundervisningslærers arbejde. Når fjernundervisning samtidig kan tjene forskellige formål, kan fremdriften gå lidt i stå indimellem. Kivitsisa handler om pædagogisk udvikling, men lokalt kan fjernundervisning også tænkes som løsning af andre konkrete udfordringer: lærermangel, vikardækning eller faglige eller sociale udfordringer med elever eller elevgrupper. De fleste fjernundervisningslærere udtrykker et behov for at få tydeligere definerede roller og ansvarsfordeling tidligere i forløbene, og at ledelse går mere proaktivt ind i etableringen af fjernundervisningen, bl.a. ved at være mere eksplicit i dens kommunikation, afholde koordinerende ledelsesmøder og orientere de involverede parter løbende. I de udviklede vejledende materialer er der indsat redskaber og afklarende spørgsmål, der kan understøtte denne proces.

Eksplisering af formålet med at bruge fjernundervisning fra skoleledelsen kan hjælpe med at etablere gode, støttende rutiner. Fjernundervisningslærerne har generelt arbejdet ud fra formålet om at skabe pædagogisk udvikling. Den betydeligste drivkraft i implementeringen ser ud til at have ligget hos fjernundervisningslærerne. For nogle fjernundervisningslærere har det været en god hjælp, at de fra starten fik tilknyttet en vejleder. I et enkelt tilfælde var vejlederen afgørende for, at en fjernundervisningslærer lykkedes med at skabe god fjernundervisning. Vejlederen holdt processen i gang sammen med fjernundervisningslærerne gennem jævnlige individuelle sparringsmøder og har således ofte bidraget til at skabe overblik over status til Kivitsisas projektleder. Det ses også i vejlederens rapport her op mod afslutning af skoleåret (forsommer 2022), at det dog også for hende flere steder har været svært at holde kontakten, at der har været udfordringer med internettet, og at flere forløb kun lige er i gang eller ved at komme i gang.

Kurserne, som fjernundervisningslærerne fik undervejs i forløbet, hjalp til at fastholde momentum og gav også konkrete idéer til materialer og aktiviteter, som fjernundervisningslærerne kunne anvende. Der var dog også en tilbagemelding fra nogle lærere om, at de savner, at tiltag, der understøtter mere didaktiske eksempler ift. værktøjsfokus, og at de særligt ønsker et forum, hvor de kan vidensudveksle ift. hverdagens organisering og håndtering af fjernundervisningen.

En yderligere udfordring i etableringsfasen var, at der var mange parter på banen, og dermed opstod der for nogle lærere utydelighed om, hvilke beslutninger der var truffet og var gældende. Tydelig og eksplicit ledelse er nødvendig.

I spørgeskemaet svarer 50 % af fjernundervisningslærerne, at de ikke kendte faciliteterne hos eleverne ved opstarten, mens den anden halvdel svarer, at de fysisk har besøgt de skoler og elever, de fjernunderviser. På halvdagsseminaret omtaler de fjernundervisere, som har besøgt skolerne og eleverne, sig selv som ”heldige”

over at have haft den mulighed. Besøgene skaber relationer til elever, lokale lærere, ledelse og administration og giver mulighed for at sikre adgang til de apps, der skal bruges. Et møde på den skole, der fjernundervises til, kan anvendes til at påbegynde samarbejdet med den lokale lærer og evt. forældre. Et besøg kan også bruges som elevernes første møde med deres nye lærer. Nogle fjernundervisningslærere ser det altså som en fordel, at de har besøgt skolerne og eleverne i starten af forløbet.

Teknologi og internetforbindelse

Internetforbindelse er fortsat en udfordring mange steder. Teknikken bestemmer nogle gange det hele: Uden internet halter fjernundervisningen, eller den sættes på pause. Internetforbindelsen nævnes således som den største udfordring. Nogle steder er der hyppigt udfordringer, andre steder fungerer det næsten altid fint. Der, hvor den ikke fungerer, har nogle fjernundervisningslærere en plan b, der anvendes. En lærer siger: "Der er altid en plan B". Andre steder ses det, at fjernundervisningen ikke gennemføres.

Nogle fjernundervisningslærere fortæller, at de forsøger at gennemføre deres undervisning sådan, at den også vil kunne udføres i tilfælde af, at forbindelsen svigter. Hvis forbindelsen svigter, kan fjernunderviseren for eksempel ringe til den lokale lærer, som så i stedet for fjernunderviseren får ansvaret for at sætte eleverne i gang med opgaver. Dårlig internetforbindelse giver på den måde fjernunderviserne en lavere grad af frihed i forhold til at planlægge undervisningen, fordi de bliver nødt til at tage højde for, at internetforbindelsen måske ikke virker. Det ser ud til, at dette er et udpræget problem i nogle områder.

Mange forskellige programmer og kommunikationsplatforme bliver anvendt. Fx nævner fjernunderviserne Showbie, Teams, Book Creator, sms, telefon, billeder, Zoom, iMovie, Scetches, YouTube, Messenger og e-mail. I projektet er der sågar et eksempel på, at en gammel teknologi som fax er blevet anvendt. Tilfældet med fax kan illustrere en udbredt villighed til at tage alle modaliteter i brug for at få fjernundervisningen til at fungere. Den valgte teknologi afhænger af størrelse og stabilitet i internetforbindelsen, hvor telefon, sms og e-mail (og sågar fax) er blevet anvendt, når internettet ikke fungerer til den synkrone undervisning.

Nogle af underviserne bruger Zoom, andre Teams til at kalde op med. Det fungerer generelt fint. Der er dog noteret nogle udfordringer med, at manglende licenser betyder, at der kun kan laves korte opkald. Det har den konsekvens, at fjernunderviseren og den lokale lærer må afbryde undervisningen, hver gang den tilladte tid er gået, og lave et nyt opkald. Det gentages og af og til flere gange i træk. Showbie anvendes til, at fjernundervisningslæreren lægger opgaver og præsentationer op, og eleverne løser opgaverne eller lægger deres besvarelser ind. Det ser ud til, at Showbie anvendes en del og fungerer godt for de fleste, men er også del af den pakke af applikationer, som underviserne præsenteres for i Kivitsisa-projektet. Flere fjernundervisningslærere kan individuelt med eleverne se på deres besvarelser og give feedback.

Beslutninger om, hvilke apps der må være på elevernes iPads, om eleverne må tage deres iPads med hjem og lignende beslutninger om personliggørelse af brugen af deres iPads, træffes af skolen og er ofte restriktive og begrænsende. Sammen med upålidelig internetforbindelse kan fjernundervisningslærere opleve, at teknologien til tider melder sig med didaktiske og praktiske udfordringer, vanskeligheder og begrænsninger. Et konkret eksempel er, at fjernundervisningslærere i flere tilfælde ikke kan give elever lektier eller opgaver, som de laver hjemme, fordi deres iPads skal være på skolen. Andre steder kommer iPad'en med hjem, men nogle af de elementer (software/apps/hjemmesider), som læreren ønsker at anvende, kan være blokerede.

Pædagogiske og didaktiske principper

De pædagogiske og didaktiske principper i Kivitsisa er generelt en guide for fjernundervisningslærerne. Trods udfordringer med etablering af fjernundervisningen styrer mange fortsat efter undervisning, hvor eleverne er produktive, får et selvstændigt råderum, og hvor flere modaliteter anvendes. Det er dog ofte lærerinitierede aktiviteter, der fylder i fjernundervisningen.

Der er forskellige måder at organisere fjernundervisningen på, og generelt sker der en stor tilpasning til de specifikke elever og de lokale forhold. Fjernundervisningen involverer alt fra klasseundervisning til individuel undervisning. I erfaringsopsamlingen er set flere eksempler på, at fjernundervisningen overordnet set var opbygget på følgende måde:

1. Fjernunderviseren giver eleverne en opgave, som de skal lave (ofte i Showbie).
2. Eleverne arbejder med opgaven selvstændigt, muligvis med støtte fra den lokale lærer – det kan både være multimodale produktioner, skriftlige opgaver og lign.
3. Eleverne afleverer opgaven til fjernunderviseren – nogle gange i grupper, men ofte individuelt.
4. Eleverne får feedback fra fjernunderviseren.

Flere af fjernunderviserne prioriterer at have individuelle seancer med eleverne frem for at tilrettelægge klasseundervisning. Her skal de grønlandske bygdeskolers forhold indtænkes. Der er få elever på skolen, og flere klassetrin er samlet i en klasse, og alligevel er der få elever i hver klasse. Fx ses det ofte, at 3.-4. klassetrin samkøres, som når der undervises på hele yngstetrinnet på én gang. Det har en markant indflydelse på didaktikken. Selvom fjernundervisningslærerne finder problem-, projekt- og gruppeorienterede læringsmetoder værdifulde, kan det være vanskeligt at gennemføre dem i en klasse med stor alders- og niveauspredning. Større selvstændighed, selvforvaltning og deltagelse er dannelsesidealer, der generelt arbejdes med i fjernundervisningen. Ved at lave individuelle seancer med eleverne lader det til, at nogle fjernundervisningslærere forsøger at sikre sig en høj grad af deltagelse for den enkelte elev. Eleven kan motiveres til at være aktiv i undervisningen, når eleven mødes individuelt med fjernunderviseren. Nogle fjernundervisningslærere vælger lærerstyrede aktiviteter, muligvis fordi det er sådan, de generelt underviser, hvor fjernundervisningen altså bliver en gengivelse af eksisterende praksis.

Fjernundervisningslærerne beskriver dog også, hvordan deres fjernundervisning varierer fra deres almindelige klasseundervisning ved, at:

- De skal anvende andre teknologier (Showbie, Book Creator etc.).
- De skal i en eller anden form samarbejde med den lokale lærer (de er afhængige i mere eller mindre grad af en lokal lærer).
- De kender ikke eleverne og klasserne så godt/nogle har ikke mødt dem over andet end Teams.
- Internetforbindelsen har nogle gange betydning for, hvad der kan lade sig gøre didaktisk.

Flere fjernundervisningslærere beskriver, hvordan deres didaktik har ændret sig, fra de startede med forløbet til nu:

- Tekniske udfordringer har medført ændringer i måder, de gør undervisningen på. Fx undlader en fjernundervisningslærer, at eleverne skal læse op pga. dårlig lyd. En anden laver præsentationer på

forhånd og lægger dem ud til eleverne før undervisningen, fordi forbindelsen ikke rækker til datatung synkron kontakt i timen.

- Nogle oplever, at de har fået mere mod og selvtillid ved at fjernundervise, og at deres undervisning er blevet mere kreativ og elevaktiverende.
- Undervisningen har ændret sig, i takt med at de har lært eleverne bedre at kende.
- Flere af dem nævner, at deres undervisning har ændret sig ved at prøve sig frem og prøve forskellige tilgange og metoder – og at de stadig er i gang med dette.

Det er en erfaring hos mange af fjernundervisningslærerne, at fjernundervisningen kan skabe konstruktiv transparens i undervisningen: De lærer elevernes niveau og får god fornemmelse for, hvad eleverne er i stand til. Transparens i undervisningen knytter sig til elevernes selvforvaltning, som kan betragtes som et dannelseideal, der optræder i fjernundervisning.

Der er ikke observeret eller givet eksempler i nogle af forsøgene på selvstændigt gruppearbejde, projektarbejde eller andre former for elevsamarbejde, hvor eleverne er med til at definere indholdet i undervisningen. De eksempler, projektteamet er blevet præsenteret for gennem interviews og seminarer, har fx været at spille bingo sammen (med et fagligt fokus, fx i sprogundervisningen) eller at bygge en sne-rutsjebane uden for elevernes skole.

Koordinering af skema og hverdagens aflysninger

Det er udfordrende at få skolernes skema til at passe med fjernundervisningen. Undersøgelsen viser, at fjernundervisningen ikke medtages i planlægningen af skolernes emneuger, projektuger, temadage og andre brud med det sædvanlige skoleskema. Når fjernundervisningslæreren er ansat på en anden skole, end hvor eleverne er, bliver det ofte vanskeligt at koordinere aktiviteter på tværs af flere skoler. Dette kombineret med perioder uden internet kan gøre, at kontinuiteten i fjernundervisningen brydes, hvilket bremser elevernes faglige progression, og dette er frustrerende for fjernundervisningslærerne.

Flere fjernundervisere udtrykker frustration over, at de ikke ved, hvad der sker på skolen hos eleverne. En fjernundervisningslærer udtrykker det således: ”Min største irritation i hverdagen er faktisk ikke at få at vide, når nogle er syge, og jeg jo er logget på og bare sidder og venter på, at nogle logger på.”

De lokale lærere

De lokale lærere har en vigtig rolle i fjernundervisningen. Flere af fjernundervisningslærerne fortæller endda, at de har svært ved at forestille sig, at fjernundervisningen kan fungere uden dem. De lokale lærere kender eleverne og har en vigtig funktion i forhold til at etablere et klassefællesskab, som fjernundervisningen kan tage afsæt i.

I flere tilfælde (især i starten) har eleverne været usikre og tilbageholdende i deres onlinemøder med fjernundervisningslæreren. Her har den lokale lærer været med til at gøre eleverne mere trygge, ved at han eller hun har siddet ved siden af eleven som en støtte under individuelle seancer med fjernunderviseren. På den måde har de lokale lærere en tryghedsskabende funktion for eleverne, indtil eleverne bliver mere selvstændige i kontakten med deres fjernundervisningslærer. Flere lokale lærere oplever dog, at eleverne

hurtigt bliver motiveret til at have fjernundervisning, og at eleverne glæder sig til det, når de først har set og forstået, hvad det går ud på.

Det kan også blive en udfordring for fjernundervisningslæreren, hvis eleverne kun henvender sig til den lokale lærer frem for fjernunderviseren, når de for eksempel har spørgsmål og er i tvivl om noget. Den lokale lærer kan i de tilfælde få en opgave med at vænne eleverne til, at det er fjernundervisningslæreren, der er deres lærer.

De lokale lærere bruges forskelligt af fjernunderviserne. Det tyder på, at fjernundervisningen fungerer mest optimalt de steder, hvor rollefordelingen mellem fjernundervisningslæreren og den lokale lærer er tydeligt defineret. En rollefordeling kan handle om, at fjernunderviseren sørger for at klæde den lokale lærer på til det, der skal foregå i hver undervisningsgang. I den forbindelse efterspørger flere af fjernundervisningslærerne en større tydelighed og afklaring af rollefordelingen – hvem har hvilket ansvar i undervisningen, og hvad kan de forvente af den lokale lærer?

Flere fjernundervisere giver udtryk for, at de er i tvivl, om de lokale lærere får timer for at være til stede i deres fjernundervisningstimer. Det har betydning for, hvor meget de gør brug af at koordinere med den lokale lærer før, under og efter en undervisningsgang.

Samarbejdsformen og rollefordelingen mellem den lokale lærer og fjernunderviseren varierer, fra den lokale lærer som primær underviser, hvor fjernundervisningslæreren fx er producent af undervisningsmateriale, til situationer, hvor fjernundervisningslæreren varetager alle aspekter af undervisningen, og den lokale lærer udelukkende varetager opsyn af eleverne i klassen og på skolen. Der er eksempler på, at den lokale lærer og fjernundervisningslærerne forbereder sig sammen samt holder for- og eftermøder. I andre eksempler ses det, at det er den lokale lærer, som organiserer klasseværelset, starter undervisningen op og laver en liste over rækkefølgen af individuelle en-til-en-samtaler – individuelle samtaler, som eleverne og fjernunderviseren afholder, alt imens den lokale lærer tager sig af de øvrige elever i klassen.

Rollefordeling og samarbejde mellem fjernundervisningslæreren og den lokale lærer behøver ikke at være kompliceret, men det er et vigtigt samarbejde, og det er centralt, at det er veldefineret. Når samarbejdet mellem fjernundervisningslærer og lokale lærere ikke fungerer optimalt, er det frustrerende og demotiverende for alle parter.

En fjernundervisningslærer fortæller: "Jeg er forbavset over, at jeg egentlig "bare" har brug for en stabil ansvarlig ufraglært voksen i den anden ende."

Professionalisering af elevernes skole

Fjernundervisningen kan gøre elevernes skolegang mere professionel. Det er både fjernunderviserne og de lokale læreres oplevelse, at det er muligt at lave undervisning, der løfter elevernes faglige niveau. Det er muligt for fjernundervisningslæreren at tage ansvar for at få strukturen i skolehverdagen til at fungere. Der kan opstå et konstruktivt samarbejde med lokale lærere. Der kan skabes fjernundervisning, som giver eleverne et mere ambitiøst og samtidig støttende læringsmiljø.

I tilfælde, hvor samarbejdet mellem fjernundervisningslæreren og den lokale lærer er velfungerende, kan det betyde, at de lokale lærere får didaktisk inspiration, som de anvender i deres øvrige undervisning. Der er

italet flere eksempler på, at fjernunderviseren inspirerer i relation til undervisningsplanlægning og udgør en god faglig sparringspartner for den lokale lærer – der sker en slags “mesterlære”. På den måde kan fjernunderviseren være med til at udvikle de lokale læreres kompetencer og hæve kvaliteten af undervisningen på elevernes skole mere generelt.

En tilknyttet fjernundervisningslærer kan betyde, at eleverne oplever en mere professionel skolegang, ved at der bliver taget fat i trivsel og inklusion. Fjernundervisningslærere kan have en personlig kontakt med eleverne, men uden at være en del af hverdagen på elevernes skole, ved at være med i spisepauser, fraværsregistrere, konfliktløse i frikvarterer og lignende.

Der er et eksempel på en fjernundervisningslærer, som påtager sig – og tildeles af kolleger – at fungere som pædagogisk skoleleder. En mulighed ser også ud til at være, at det er skolelederen, der fungerer fra afstand, evt. som pædagogisk leder på flere skoler.

Forandringer i lærerjobbet

Ifølge spørgeskemaet valgte 50 % af lærerne selv at prøve at være fjernundervisningslærere, og 100 % vil gerne fortsætte med at være fjernundervisningslærere fremadrettet.

Fjernundervisningslærerne oplever arbejdsglæde ved at fjernundervise. Det ser primært ud til at skyldes, at det faglige samvær og den faglige kommunikation med eleverne kan komme til at fylde mere i lærerjobbet. Der bruges god tid og energi på selve undervisningen med eleverne, ofte med hver elev for sig, hvilket opleves som positivt.

Fjernundervisningslærerne oplever, at såfremt der er en præcis og veldefineret arbejdsdeling, er det vanskeligere at komme til at overtage andre administrative og koordinerende opgaver, hvilket de ser som positivt. En skarpere arbejdsdeling kan dog også skabe frustration. Det ses bl.a., når fjernundervisningslærere ikke har råderum til at tilrettelægge, som de gerne vil, for eksempel i forhold til elevs manglende mulighed for at tage iPads med hjem. Der kan desuden opstå et savn af kollegasamvær i hverdagen, og ensomhed og isolation kan blive et problem for en fjernundervisningslærer.

KONKLUSION

Fjernundervisning har generelt givet positive erfaringer hos fjernundervisningslærere. Flere oplever, at lærerjobbet koncentrerer sig om undervisning af elever, hvor de skaber god kontakt med eleverne og opnår indsigt i deres faglige niveau og progression. Fjernundervisning kan også give gode muligheder for at arbejde med elevers personlige udvikling og udvikling af selvstændighed.

Der er et behov for, at skoleledelsen/ledelserne gennemtænker alle roller og rammefaktorer, og at de er tydelige i deres beslutninger (kommunikere dem ud) samt justerer på basis af de erfaringer, der kommer ind.

Fjernundervisningen har i flere tilfælde fået kolleger til at samarbejde og støtte hinanden, hvilket kan betragtes som en generel forbedring af skolens virke og af læreres trivsel i jobbet.

Der er generel interesse blandt fjernundervisningslærerne for mere samarbejde, mere videndeling, mere gensidig vejledning og sparring eller vejledning fra andre.

Fjernundervisningen har mange steder fundet en didaktisk form, der passer til de lokale forhold og parter, og der er så småt begyndt at opstå undervisningsrutiner. Men der er fortsat brug for og åbenhed for nye løsninger og erfaringer samt interesse hos fjernundervisningslærerne for at fortsætte med at udvikle deres didaktik. Mange forløb er kommet sent i gang, og dermed er der også forløb, hvor man stadig har brug for at etablere undervisningsrutinerne. Alle fjernundervisningslærerne vil gerne fortsætte med at være fjernundervisningslærere.

iPads anvendes af lærere og elever, uden at det giver anledning til kommentarer eller kritik af teknologien. Det, der undertiden skaber kritik og frustration, er, at i flere tilfælde sætter den lokale skole rammer for elevernes anvendelse af de personlige iPads. Det kan for eksempel betyde, at eleverne ikke må tage deres iPads med hjem, hvilket begrænser fjernundervisningens råderum. Skoler knytter altså iPads til skolen som et sted, hvor der for eksempel findes og opbevares undervisningsmateriale. iPads skaber ikke nybrud i skolens organisering ved for eksempel at gøre undervisningen uafhængig af klasseværelser og fysiske bygninger, for eksempel i tilfælde af vejrlig, sygdom eller lignende.

Der er også set nogle signifikante udfordringer i praktiseringen af fjernundervisningen. Etablering af stabilt internet er fortsat den udfordring, som virker mest alvorlig, fordi lærere her får begrænsede muligheder for at handle. Andre betydelige udfordringer er organisatoriske, logistiske og administrative, hvilket lærere og ledelse bør, og kan, arbejde med. Særligt koordinering af skema, roller og ansvarsfordeling samt ikke mindst hyppig og tydelig kommunikation er væsentlige pointer at tage med videre til næste års planlægning.

Det har taget lang tid at organisere fjernundervisning som skolehverdag, og mange steder er rutinerne skrøbelige. Fjernundervisning er ikke integreret på skolerne i et omfang, så fjernundervisning og fjernundervisningslærere indgår i temauger, emneuger, vikartimer og lignende aktiviteter, hvor skoleskemaet kortvarigt fraviges. Der har været oplevelser af, at fjernundervisningslærerens hovedskole har haft temauger efterfulgt af temauger på skolen, der modtager fjernundervisning, og dermed har fjernundervisningen været aflyst over længere tid.

Der er ikke altid en plan B hos alle fjernundervisningslærere eller på skoler, når teknik eller internet svigter, når der er sygdom hos den lokale lærer, eller når der er emneuger og andet på elevernes skole.

Implementeringen har generelt været længe undervejs og er faldet meget forskelligt ud. Nogle steder er det fortsat, efter det meste af et skoleår, ikke lykkedes at få fjernundervisningen til at bide sig fast organisatorisk eller som rutiner. Andre steder har lærere lagt kræfter i at udvikle didaktik, som er kommet til at fungere rigtig godt.

Kurser knyttet til fjernundervisningsindsatsen har hos flere fjernundervisningslærere været inspiration til konkret anvendelse af iPads som læremiddel og undervisningsværktøj. Hos andre fjernundervisningslærere har det i højere grad været de løbende samtaler med den tilknyttede vejleder, der har været en støtte, i visse tilfælde en betydelig og helt nødvendig støtte. Der savnes et fokus på didaktik og et fagligt faciliteret videndelingsforum, hvor man kan få inspiration og sparring til hverdagens håndtering af fjernundervisningen.